

Riigikogu majanduskomisjoni istungi protokoll nr 196

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 1. juuni 2026

Algus 11.10, lõpp 12.12

Juhataja: Marek Reinaas (esimees)

Protokollija: Maria Haas (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Õnne Pillak, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi

Komisjoni ametnikud: Eve-Ly Kübard (nõunik-sekretariaadijuhataja), Mari Tänav (nõunik), Kiia Väli (konsultant)

Puudusid: Aleksei Jevgrafov ja Reili Rand

Kutsutud: välisminister Margus Tsahkna ja Välisministeeriumi juriidilise osakonna jurist Päivi Margna (2. päevakorrapunkt); Kliimaministeeriumi ringmajanduse osakonna energia- ja ressursitõhususe valdkonna juht Riina Tamm (4. päevakorrapunkt); Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtluskeskkonna ja tööstuse osakonna tööstusvaldkonna juht Kaspar Peek ning sama osakonna rahvusvahelise koostöö nõunik Pedro Pokk, Kliimaministeeriumi ehituse ja elukeskkonna osakonna ehitustegevuse valdkonnajuht Liisi Pajuste (5. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud energiaharta lepingu tõlgendamise ja kohaldamise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (921 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud elektroonilise side seaduse ja infoühiskonna teenuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (862 SE) teise lugemise ettevalmistamine
4. Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine: Eesti seisukohad Euroopa Liidu 2030. aasta järgse energiatõhususe õigusraamistiku avaliku konsultatsiooni kohta
5. Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, millega kehtestatakse meetmete raamistik tööstussuutlikkuse ja süsinikuheite vähendamise kiirendamiseks strateegilistes sektorites ning muudetakse määrusi (EL) 2018/1724, (EL) 2024/1735 ja (EL) 2024/3110 – COM(2026) 100
6. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu majanduskomisjoni nädala (01.06.2026-07.06.2026) töökava

Komisjoni istung esmaspäeval, 1.06.2026 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud energiaharta lepingu tõlgendamise ja kohaldamise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (921 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud elektroonilise side seaduse ja infoühiskonna teenuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (862 SE) teise lugemise ettevalmistamine
4. Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine: Eesti seisukohad Euroopa Liidu 2030. aasta järgse energiatõhususe õigusraamistiku avaliku konsultatsiooni kohta
5. Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, millega kehtestatakse meetmete raamistik tööstussuutlikkuse ja süsinikuheite vähendamise kiirendamiseks strateegilistes sektorites ning muudetakse määrusi (EL) 2018/1724, (EL) 2024/1735 ja (EL) 2024/3110 ? COM(2026) 100
6. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäeval, 2.06.2026 kell 14.00

1. Vabariigi Valitsuse algatatud tuumaenergia ja -ohutuse seaduse eelnõu (856 SE) teise lugemise ettevalmistamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud ehitusseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (743 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung neljapäeval, 4.06.2026

1. Vabariigi Valitsuse algatatud riigihangete seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (788 SE) teise lugemise ettevalmistamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud tarbijakaitseseaduse ja lõhkematerjaliseaduse muutmise seaduse eelnõu (779 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Vabariigi Valitsuse algatatud energiamajanduse korralduse seaduse täiendamise seaduse eelnõu (812 SE) teise lugemise ettevalmistamine
4. Vabariigi Valitsuse algatatud postiseaduse, konkurentsiseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (781 SE) teise lugemise ettevalmistamine
5. Riigikogu liikmete Valdo Randpere, Madis Timpsoni ja Marek Reinaasi algatatud liiklusseaduse muutmise seaduse eelnõu (835 SE) teise lugemise ettevalmistamine
6. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud energiaharta lepingu tõlgendamise ja kohaldamise kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (921 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Margus Tsahkna andis 921 SE-st ülevaate. Teemaga tegeleb üldiselt Kliimaministeerium, kuid kuna tegu on rahvusvahelise lepinguga, siis käib see Välisministeeriumi alla. Tegemist on ratifitseerimise eelnõuga, mis nõuab Riigikogu täiskogu otsust, kas Eesti ühineb sellega või mitte. Energiaharta sõlmiti 1994. aastal selle jaoks, et ühiselt toimetada. Küsimuse sisu on, et sealt tulenevaid vaidluseid, mis kuuluvad eelkõige Euroopa Liidu (EL) või liikmesriigi kohtupädevusse, ei suunataks investori poolt lubamatult vahekohtumenetlustesse.

Energiaharta on mitmepoolne rahvusvaheline leping, mis reguleerib energiatoodete ja -materjalide kaubandust ning investeeringuid energiasektoris, ühtlasi vaidluste lahendamist lepinguosaliste riikide ja investorite vahel. Eesti on EL-i liikmesriik. EL on energiaharta

osapool kuni 2025. aasta 28. juunini ja sealt alates EL enam energiaharta osapool ei ole. Praktikas tuginevad EL ja liikmesriigid selliste vaidluste lahendamisel eelkõige Euroopa Kohtule ja EL-i õigusele, mitte võimalikele vahekohtumenetlustele või teistele sarnastele tegevustele. Energiaharta liikmed on nt Afganistan, Albaania, Armeenia, Aserbaidžaan, Valgevene, Bosnia ja Hertsegoviina, Bulgaaria, Kreeka, Ungari, Jaapan, Jordaania, Kasahstan, Kõrgõzstan, Liechtenstein, Moldova, Mongoolia, Montenegro, Šveits, Tadžikistan, Türgi, Türkmenistan, Ukraina, Usbekistan ja Jeemen. Muudatuste eesmärk on tagada EL-i õiguse ülimuslikkus ja järgida EL-i õiguse kohaldamisel juba väljakujunenud praktikat. Kliimaministeeriumi ettepanekul võiks Eesti selle raamistikuga ühineda. Võib tekkida küsimus, miks energiaharta lepingusse edasi jääda. Kui liikmesriigid ratifitseerivad energiaharta lepingu tõlgendamise ja kohaldamise kokkuleppe, mis puudutab artikli 26 tõlgendamist, mis kinnitab, et EL-i õigus on ülimuslik, siis see ongi teema keskmes. EL-i liikmesriigid peavad seega otsustama, kas energiahartas ollakse jätkuvalt edasi või soovitakse lahkuda. Ühtlasi on lubatud, et energiahartat moderniseeritakse, kuna see on 1994. aastal kokku lepitud ja aeg on edasi läinud. Kliimaministeeriumi jälgib arenguid ja kaalub, kuidas edasi tegutseda. Energiaharta lepingust väljaastumise soovi korral esitaks vastava ettepaneku Kliimaministeerium. Küll aga annab energiaharta lepingu tõlgendamise ja kohaldamise kokkuleppega ühinemine Eestile selge positsiooni. Praktiliselt kõik EL-i liikmesriigid on sellega ühinemas.

Urve Tiidus küsis, milline on praktiline tähendus energiaharta lepingu tõlgendamise ja kohaldamise kokkuleppega ühinemisel ja millised on selle mõjud.

Margus Tsahkna vastas, et ühinemine mõjutab väga suuri teemasid, mis puudutavad vaidlusi, mis on seotud nt energeetikainvesteeringutega. Seega olemas on teatud õiguslik raam, kuidas sellised suhted on reguleeritud. Kõige tähtsam on, kuidas lahendatakse vaidlusküsimusi. EL-i jaoks on oluline, et kõigil liikmesriikidel oleks ühtne tõlgendusraamistik ja see ongi kokkuleppe eesmärk. Soovitakse, et Euroopa õiguse majandusruumis kaitstakse ja käsitletakse investorite õiguseid ning riikide omavahelisi suhteid ühtsetel alustel ja et see ei toimuks läbi vahekohtute.

Päivi Margna lisas, et hetkel ongi probleemiks, et EL-i sisesed vaidlused, nt ühe EL-i liikmesriigi investor vs teine EL-i liikmesriik, viiakse EL-i kohtutest välja vahekohtumenetlustesse, kus EL-i õigust ei kohaldata selliselt, nagu EL seda näeb. Kuna vahekohtutel puudub pädevus EL-i õigust tõlgendada või omal moel kohaldada, siis taoliste olukordade vältimiseks ütleb tõlgendamise kokkuleppe, et kõik sellised vaidlused peavad olema lahendatud EL-is.

Rene Kokk uuris, kas on analüüsitud, milline saab olema lisakoormus EL-i kohtumenetlustele.

Päivi Margna ütles, et EL-i kohtumenetluste maht võib tõusta. Samas vähenevad liikmesriikide kulud, sest üldiselt on kohtumenetluse ajad oluliselt lühemad kui erinevates vahekohtutes, samuti on ka menetluskulud oluliselt madalamad. Hetkel riigid osalevad igal juhul vahekohtumenetlustes ja kui need nüüd tulevad EL-i kohtutesse, siis ehkki kohtute

tegevuses võib teatud mõju kasvada, väheneb ametiasutustes protseduuride ja ajakulu.

Mart Maastik tundus huvi, miks on hetkel kõne all just energeetika valdkond, kuna vaidlusi võib tekkida ka muudel teemadel.

Margus Tsahkna nõustus, et kohtuvaidlused on universaalsed, aga konkreetsetelt energiaharta loodi 1994. aastal ja taolisi rahvusvahelisi energeetika valdkonna koostööraame on erinevaid. Hetkel soovitakse õiguslikud vaidlused tuua vahekohtutest Euroopa Kohtu alla. Investorite elu muutub seeläbi lihtsamaks ja riigi halduskoormus väheneb, sest Euroopa Kohtu praktika on juba välja kujunenud.

Päivi Margna lisas, et teema on hetkel tõusetunud, kuna nt Hispaania suhtes on läinud EL-i investorid mitmetesse kolmandate riikide kohtutesse ja vahekohtutesse. Isegi, kui EL ja Hispaania üritavad selgitada, et tegelikult neil puudub õiguslik alus, siis kolmandad riigid ei nõustu sellega. Uus kokkulepe peaks olema iseseisev välisleping, mida saab tõendina kohtusse esitada, et vahekohtul puudub selle vaidluse jaoks jurisdiktsioon.

Margus Tsahkna ütles, et protsess võetakse EL-i kontrolli alla.

Tõnis Mölder uuris seoses ettepanekuga lühendada muudatusettepanekute tähtaega, et millest tuleneb eelnõuga seotud kiirus.

Margus Tsahkna sõnas, et kui Riigikogu eelnõu vastu võtab, siis saaks lepingu käesoleva istungjärgu jooksul ratifitseeritud. Eelnõu peamine küsimus ongi, kas lepinguga ühineda või mitte.

Otsustati:

2.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Marek Reinaas (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Örne Pillak, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.2. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 08.06.2026 (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Örne Pillak, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.3. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Örne Pillak, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

2.4. Kuivõrd eelnõu on seotud Eesti rahvusvaheliste kohustuste täitmisega ja vajadusega jõustada kokkuleppe ratifitseerimise seadus võimalikult kiiresti, siis teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 11.06.2026 kell 12:00 (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Örne Pillak, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

3. Vabariigi Valitsuse algatatud elektroonilise side seaduse ja infoühiskonna teenuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (862 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Marek Reinaas sõnas, et kaasamiskiri saadeti Riigiprokuratuurile, Riigikohtule, Tallinna Ringkonnakohtule, Tartu Ringkonnakohtule, Harju Maakohtule, Tartu Maakohtule, Pärnu Maakohtule, Viru Maakohtule, Eesti Advokatuurile, Õiguskantsleri Kantseleile, Tartu

Ülikooli õigusteaduskonnale, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule, Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile, Eesti Tööandjate Keskliidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, ning Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate Assotsiatsioonile. Kaasatud eelnõu kohta märkuseid ei esitanud. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 6. maiks Riigikogu liikmetelt, komisjonidelt ega fraktsioonidelt muudatusettepanekuid ei laekunud.

Otsustati:

3.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 09.06.2026 (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Õne Pillak, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

3.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Õne Pillak, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

3.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 17.06.2026 (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Õne Pillak, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

4. Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine: Eesti seisukohad Euroopa Liidu 2030. aasta järgse energiatõhususe õigusraamistiku avaliku konsultatsiooni kohta

Riina Tamm andis Euroopa Liidu 2030. aasta järgse energiatõhususe õigusraamistiku avalikust konsultatsioonist ülevaate. Euroopa Komisjon on teinud avaliku konsultatsiooni, mille vastamise tähtaeg Eestile on 12. juuni 2026. a. Ei ole veel teada, millised mõõdikud ja eesmärgid saavad olema, aga energiatõhususe direktiiv käsitleb nt energiasäästu kohustust, energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet, avaliku sektori (keskvalitsus, kohalikud omavalitsused, haiglad ja ülikoolid) energiatarbimise ja hoonete rekonstrueerimise eeskujud ning energiasüsteemide tõhustamist, eelkõige kaugkütte ja -jahutuse osas. Konsultatsioon ei ole seotud hoonete energiatõhususe direktiivi ülevaatamisega, kuigi osad teemad kattuvad. Eesti üldine sõnum on, et energiatõhususe eesmärgid tuleb säilitada, aga raamistik peab muutuma paindlikumaks ja realistlikumaks. Liikmesriikide lähteolud on väga erinevad, mis tähendab, et energiasüsteemid, hoonefond, kliima, investeerimisvõimekus ja majanduse struktuur ei ole võrreldavad. Eesti jaoks on oluline, et energiatõhusust ei hinnataks ainult lõppenergia tarbimise kaudu, vaid hindama peab süsteemset mõju, nt elektrifitseerimist, energiamahukust, taastuvenergia kasutust ja kasvuhoonegaaside vähendamist. Hetkel kasutatakse sageli samu investeeringuid nii kliima-, taastuvenergia- kui ka energiatõhususe eesmärkide täitmiseks. Eesti näeb probleemi energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtte rakendamises. Põhimõte on õige, aga praktikas puuduvad hetkel selged meetodid nt võrguarenduse, tööstuse või julgeolekuga seotud investeeringute hindamiseks. Eesti jaoks on oluline vältida olukorda, kus vajalikud elektrivõrgu ja energiajulgeoleku investeeringud takerduvad menetlusprotsessidesse. Eesti ei toeta valgete sertifikaatide süsteemi kohustuslikuks muutumist. Valgete sertifikaatidega luuakse n-ö siseriiklik heitkaubanduse süsteem, kus energiaettevõtted hakkavad ostma turult energiasäästu. Väikese turu puhul oleks see keeruline ja suure halduskoormusega süsteem. Liikmesriikidele peab jääma võimalus kasutada erinevaid lahendusi, toetusi, finantsinstrumente, maksumeetmeid ja vabatahtlikke kokkuleppeid. Ettevõtete puhul peavad kohustused lähtuma tegelikust energiatarbimisest ja olema proportsionaalsed. Eesti ei toeta dubleerivat aruandlust olukorras, kus samal ajal lihtsustatakse nt kestlikkusaruandluse nõudeid. Rääkides avalikust sektorist, siis avaliku

sektori hoonete rekonstrueerimise kohustus tähendab Eesti jaoks väga suurt investeerimisvajadust. Praeguse hinnangu järgi tähendaks 3% kohustus u 196 000 m² rekonstrueerimist aastas ehk ligikaudu 470 mln euro suurust investeeringut. Samal ajal tuleb hoonete energiatõhususe direktiivi järgi viia u 2 mln m² avaliku sektori hooneid aastaks 2033 vähemalt E-energiaklassi. Tulenevalt sellest teeb Eesti kaks ettepanekut. Esiteks tuleks rekonstrueerimise kohustuse baasaset regulaarselt üle vaadata, et võimaldada arvestada hoonete lammutamist, müüki, asutuste ühendamist ja ka demograafilisi muutusi. Teiseks tuleb võimaldada osaliste rekonstrueerimiste arvestamist 3% rekonstrueerimiskohustuse täitmisel. Samuti soovib Eesti, et jätkuksid erandid riigikaitse objektide, julgeolekuga seotud taristu ja riigi toimepidevuseks oluliste teenuste puhul. Eesti ei toeta, et energiatõhususe direktiivi tuleksid lisaks täiendavad transpordisektori energiatõhususe eesmärgid, kuna transport on hetkel kaetud teiste Euroopa Liidu instrumentidega. Rääkides hoonete energiatõhususe direktiivist tulenevast kestlikust taristust, siis Eesti peab oluliseks paindlikkust ja kohalike olude arvestamist.

Urve Tiidus lausus, et Eesti ei toeta mitut Euroopa Komisjoni ettepanekut ja uuris, et kui tõenäoline on, et sellega arvestatakse. Lisaks sõnas kõneleja, et Eesti seisukohtade punktis 1.9 on välja toodud jalgrattaparkimiskohtade rajamine ja küsis, kuidas see teemaga haakub.

Riina Tamm sõnas, et avaliku konsultatsiooni puhul on Euroopa Komisjon ette näinud, et tegemist on lihtsustamise ülesandega. Tugev fookus on küsimustikus olnud nii rahastusel kui ka halduskoormuse vähendamisel. Seega kõigi ettepanekutega, mis puudutavad eelkõige lihtsustamist ja paindlikkuse saavutamist, on hea aruteludesse siseneda. Rääkides jalgrattaparkimiskohtadest, siis see on seotud hoonete energiatõhususe direktiiviga, kus on sees kestlik liikuvustaristu ja see ei käsitle ainult elektrirattaid, vaid kõiki jalgrattaid. Parkimiskohtade arv on seotud kasutajate arvuga hoones ehk teatud protsendi ulatuses tuleb määrata rattaparklaid.

Jaak Aab lausus, et seniste otsuste põhjal on 2028. aastal plaanis käivitada teine heitkogustega kauplemise süsteem (ETS2), mis peaks mõjutama nii hooneid kui ka transporti. Sellest tulenevalt uuris kõneleja, miks soovitakse lisaks valgete sertifikaatide süsteem sisse viia.

Riina Tamm vastas, et energiatõhusus puudutab ETS2-te rahastuse kaudu. ETS2-st tulenevad rahalised vahendid suunatakse tõenäoliselt hoonete renoveerimisse või teistesse investeeringutesse. Otsest energiatõhusust ETS2 ei puuduta, seal on see eelkõige seotud kliimaeesmärkide ja taastuvenergia kasutusega. Kuna energiatõhusus on kõiges läbiv teema, siis see kaudselt hakkab mõjutama ja määrab, kuidas energiasäästu eesmärki täidetakse.

Otsustati:

4.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Tõnis Mölder, Örne Pillak, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

5. Euroopa Liidu asjade komisjonile arvamuse andmine: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu, millega kehtestatakse meetmete raamistik tööstussuutlikkuse ja süsinikuheite vähendamise kiirendamiseks strateegilistes sektorites ning muudetakse

määrusi (EL) 2018/1724, (EL) 2024/1735 ja (EL) 2024/3110 – COM(2026) 100

Kaspar Peek andis määrusest ülevaate (lisa). Kontekst on, et Euroopa Liidus (EL) tootlikkus langeb ja sõltuvused tõusevad. Tööstuse osakaal SKP-st on 24 aasta jooksul langenud 17,3%-lt 14,3%-le. Konkurentsiolukord on tugevalt halvenenud energiamahukates tööstustes, kus see on alates 2019. aastast langenud ligikaudu 20%. Samal ajal sõltuvused kasvavad, nt sõltuvus tõuseb elektriautode tootmise väärtusahelas Hiina päritolu komponentidest rohkem kui neli korda. Kui võrrelda tavalisi autosid, mida on traditsiooniliselt seni toodetud, siis elektriautode puhul tuleb komponente Hiinast neli korda rohkem kui sisepõlemismootoriga autode puhul. Hiinast on pärit 50% akudest, 94% päikeseenergia moodulitest ja 50% inverteritest, mida EL-is kasutatakse. Mõistlik on vaadata ka riike, kus kasutatakse kohaliku toodangu eelistamise meetmeid, mis on sisult sarnased määruses välja pakutud lahendustega ja mida võiks Euroopas senisest rohkem rakendada. Paljud kolmandad riigid kasutavad sageli nõudeid, mis soodustavad kodumaise toodangu kasutamist ja kohalike ettevõtete osalemist hangetes. Euroopas on seni olnud liberaalsed ja turgu on võimalikult vähe reeglite kaudu suunatud. Määruse eesmärk on Euroopa pikaajalise jõukuse, kestlikkuse ja strateegilise sõltumatuse kasvatamine. Soovitakse suurendada nõudlust Euroopa päritolu ja madala keskkonnajäljega toodete järele ja luua neile juhtturgusid, et Euroopa ettevõtete konkurentsiolukorda seeläbi parandada. Samuti on oluline, et eelnõu hõlmab märkimisväärset osa Euroopa tööstusest. Eelnõus välja toodud strateegilised sektorid moodustavad ligikaudu 15% Euroopa kogutoodangust ning just nendes valdkondades on Euroopa sõltuvused kolmandatest riikidest olnud seni kõige suuremad ja haavatavamad. Nt päikesepaneelide puhul nähakse ette, et päikesepaneeli tootmine on kolmandas riigis, aga kui on võimalik, siis inverterite puhul peaks eelistama Euroopa toodangut. Eesmärk on tõsta ka välisinvesteeringute positiivset mõju Euroopa majandusele ehk välisinvesteeringud, mis EL-i tulevad ja mis on üle 100 mln euro, peaksid läbima EL-i läbivaatuse. Sektorites, kus ühe riigi turuosa ületab 40% maailmaturust, nähakse ette, et vähemalt 51% investeeringust oleks Euroopa omanike kontrolli all. See tähendab, et selliseid investeeringuid tuleks teha koostöös Euroopa investoritega. Ka töökohtades ei tohi kasutada ainult välistööjõudu. Samuti soovitakse lihtsustada ja kiirendada tehaste ning muude tööstusprojektide arendamist, et oleks rohkem õiguskindlust. Euroopa Komisjoni (Komisjon) eesmärk on pakett heaks kiita käesoleva aasta lõpuks. Selle eesmärgi saavutamiseks nähakse ühe peamise meetmena ette Euroopa päritolu ja madala CO₂ jalajäljega toodete eelistamise kriteeriumide lisamist riigihangetesse. Lähenemine keskendub konkreetsetele komponentidele. Samuti on oluline täpselt määratleda, millised riigid kvalifitseeruvad Euroopa päritolu nõuete alla. Lisaks EL-i liikmesriikidele puudutab see ka vabakaubanduslepingutega hõlmatud riike, kuid nende käsitus peab olema üheselt selge. Vastasel juhul võib tekkida olukord, kus tootmise Euroopasse toomise asemel liigub tootmine kolmandatesse riikidesse, kellel on EL-iga vabakaubanduslepe. Tööstusprojektide puhul on eesmärgiks loamenetluse lihtsustamine ja digitaliseerimine. Eestis on selles osas seis juba üsna hea. Rääkides Eesti seisukohtadest, siis üldiselt Eesti toetab lähenemist, et tuleks kohalikku tootmist arendada ja välisinvesteeringute positiivset mõju suurendada. Eesti leiab, et peab olema piisavalt paindlikkust liikmesriikide eripäradega arvestada ja nõuded peavad olema selged ning arusaadavad, eelkõige ettevõtja jaoks. Eesti toetab eelnõus EL-i päritolu põhimõtte rakendamist teatavates EL-i jaoks strateegilistes valdkondades piiratud mahu ja teatud tingimustel tootmissisendile ning liidu päritolu kriteeriumi põhimõtet riigihangetes. Küll aga peab see toimuma võimalikult vähese

bürokraatiaga, tekitama vähe lisakohustusi ja säilitama paindlikkuse alternatiivide puudumisel. Praktikasse tähendab sellist paindlikkust, et nt kui keegi Euroopa tootjatest ei tule riigihankel pakkuma, siis võib ka kolmandatest riikidest hankijaga hankesse minna. Rääkides hinnakriteeriumist, siis kui Euroopa toodang on 25% kallim, võib eelistada kolmanda riigi pakkujat. Eesti leiab, et lubade lihtsustamine on hea, aga peab arvestama, millised riigid on oma lahendusi digitaliseerinud. Ühtset loataotlust ehk et kõik peaks ühe loataotluse peale mahtuma, Eesti ei toeta. Ühtse loataotluse juurdepääsupunktide puhul peab lahendus olema asjakohane, tehnilise lahenduse osas võimalikult paindlik, tehnoloogianeutraalne ja ühilduma liikmesriikide juba olemasolevate või arenduses olevate infosüsteemidega. Sellisel juhul ei tuleks Eestile juurde ebaproportsionaalseid rahalisi kohustusi. Eesti eelistab, et eelnõus oleks tööstuse eelisarendusalade loomise meetmed liikmesriikidele vabatahtlikud, sest konkreetse geograafilise ala määramine vähendab paindlikkust. Eestis on juba mitmeid tööstusparke ja arenduspiirkondi, mis võimaldavad olulisi tööstusprojekte toetada. Eesti soovib, et delegeeritud aktide asemel paneks Komisjon olulised sätted seadustesse või rakendusaktide tasemele, mis kaasavad otsustusprotsessi paremini liikmesriike. Eesti toetab vähese süsinikusisaldusega toodete nõuete kehtestamist ja soovib, et õigusselguse tagamiseks oleksid reeglid võimalikult täpselt välja toodud, et neist oleks võimalik aru saada ja et isedeklareerimise kontrollimine ning järelevalvemehhanism oleksid läbipaistvad. Eesti leiab, et EL-i tasandil peab karistuste ühtlustamine toimuma paindlikult ja liikmesriigi pädevatele asutustele vastavalt ning seetõttu peaks piirduma eelnõus sätestatud proportsionaalsuse, heidutavuse ja tõhususe nõuetega. Viimaseks ei soovi Eesti, et tekiks ehitustoodete määruale dubleerivat süsteemi.

Mart Maastik sõnas, et kõne all on ka mõistlikke ettepanekuid, kuna EL peab hakkama mõtlema, kuidas konkurents püsida. Samas on sees ka CO₂ nõuetega seotud teemad. See, millega endiselt edasi tegeletakse, ongi kogu EL-i majandusele probleemiks saanud. Nüüd hakata seda valdkonda kunstlikult veel rohkem reguleerima, teeb olukorra hullemaks. Tutvustuses toodi välja, et kui Euroopa toodang on 25% kallim, siis võib eelistada kolmanda riigi pakkujat. Kõneleja leidis, et küll kolmandad riigid suudavad hakata toodet 25% odavamalt pakkuma. Ühtlasi, Eestis väidetakse, et taastuvenergiaga soovitakse tegeleda, et saada lahti gaasi ja nafta sõltuvusest. Nüüd ollakse juba aastaid Hiinast sõltuvad ja seda süvendatakse sellega, et ise kunstlikult luuakse taolisi süsteeme.

Kaspar Peek ütles, et CO₂ nõuded on üks viis, kuidas lisaks hinnale teatud kriteeriumi panna. Eeldatavasti on ka Komisjon väga põhjalikult rääkinud ettevõtetega, kes on investeerinud sellistesse lahendustesse, et luua õiglasemat konkurentsi. Samuti võib eeldada, et vastavaid ettepanekuid on esitanud Euroopa erialaliitude katusorganisatsioonid, kes näevad neis meetmetes võimalust tugevdada Euroopa eelistamist.

Urve Tiidus tundis huvi, kui palju on Euroopas valmisolekut ise tootma hakata, mitte kolmandatest riikidest toodangut tuua ja kas seda on võimalik mingit viisi analüüsida.

Mario Kadastik sõnas, et võimalus on panna piiranguid, kuid lõpuks loeb olulisel määral ka hind. Euroopa inverterid on oluliselt kallimad kui nt Hiina inverterid ja funktsionaalselt tihti ka nõrgemad. Seega küsimus ei ole ainult odavas tööjõus, vaid neil on ka üsna head kompetentsid ehk kokkuvõttes on ka toode parem.

Kaspar Peek vastas, et terase ja alumiiniumi puhul on seda kaardistatud. Seal on Euroopa tootmisvõimekus olemas, et 100% Euroopa vajadusi katta. Teistes sektorites seda nii täpselt välja toodud ei ole. Seetõttu on olulised ka paindlikkused, et kui ei ole pakkujat, siis ei pea ütlema, et ei saa hankida. Kui Euroopa pakkujat ei ole, võib ka teiste riikide toodangut tarbida.

Mart Maastik tõi näitena välja turbatööstuse. Tema hinnangul peaksid selle tegevusega seotud kulud kanduma lõpptarbijale ehk need peaks tasuma tarbija, kes kasutab turvast nt kütmiseks mõnes teises riigis. Hetkel on aga nii, et Eestis toodetud turvas läheb Eesti CO₂ jalajälge. See süsteem on täiesti ebamõistlik. Nüüd pannakse kvoot kolmanda riigi ettevõtjale peale. See on selles osas jällegi loogiline, et kui EL-is kehtivad tootjatele CO₂ heitega seotud kulud, siis tuleks sarnast kulu arvestada ka väljastpoolt EL-i imporditavate toodete puhul. Vastasel juhul tekib olukord, kus EL-i ettevõtted tegutsevad rangemate nõuete all.

Kaspar Peek lausus, et tegemist on teise EL-i algatuse (süsiniku piirimeede) eesmärgiga, mis istungil käsitletava algatuse alla ei kuulu.

Marek Reinaas sõnas, et ettekandes oli näha kaart, kus toodi välja riigid, kus kohaliku toote eelistamine on enim kasutusel ja uuris, miks osad riigid on markeeritud halliga.

Kaspar Peek vastas, et neid riike ei ole ilmselt suudetud mingil põhjusel kaardistada.

Marek Reinaas küsis, millal algatuse põhimõtted võiksid kehtima hakata.

Kaspar Peek ütles, et kas 2027. aasta lõpust või 2028. aasta algusest.

Otsustati:

5.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti (konsensus: Jaak Aab, Mario Kadastik, Rene Kokk, Mart Maastik, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

6. Info ja muud küsimused

Marek Reinaas andis ülevaate toimunud lähetustest ja eesootavatest kohtumistest ning eelnõudega seotud tööühma koosolekutest.

(allkirjastatud digitaalselt)
Marek Reinaas
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Maria Haas
protokollija